

господарства залежить глибина і тривалість економічного спаду, а також вибір оптимальних форм і методів для подолання його впливу [3, с. 111].

У свою чергу, В.В. Василевич загальні детермінанти злочинності в Україні обгрунтовано поділив на: економічні; соціальні; політичні; ідеологічні [4, с. 62-69]. Інші дослідники зазначеної проблематики (зокрема, А.П. Закалюк) у сучасному українському суспільстві виділяють три основні групи детермінант загальної злочинності: а) детермінанти соціально-економічного, політичного, організаційно-управлінського, нормативно-правового, соціально-психологічного змісту, що обумовлюють злочинність та інші правопорушення у сфері економіки, управління, службової діяльності; б) детермінанти, в основному, соціально-економічного, а також відповідного йому соціально-психологічного, культурологічного, морально-естетичного змісту, що значною мірою продуковані чинниками першої групи, передусім матеріальними негараздами та соціальними викривленнями, що обумовлюють корисливу мотивацію, у тому числі з метою:

- забезпечення елементарних потреб і умов;

- забезпечення, задоволення за рахунок цього завищених та над високих інтересів побутового комфорту, розваг, моди, прикрас, розкішного життя тощо; в) детермінанти соціально-та-індивідуально-психологічного характеру, що відображають негативне, нігілістичне, виразно індивідуалістичне ставлення до інших людей, цінності їхнього життя, здоров'я, честі, гідності, прав та інтересів, включаючи майнові, а також до правових і моральних норм, які мають забезпечувати їхню реалізацію та захист [5, с. 219-220].

Аналогічну класифікацію загальних детермінант злочинності можна знайти й в зарубіжних виданнях. Зокрема, російські вчені з Н.Ф. Кузнецова та В.В. Лунсєв у сучасній Росії до таких відносять: - різке загострення протиріч у суспільстві та державі, деякі з яких набули характеру соціальних антагонізмів; - кризи системи боротьби зі злочинністю; - духовну кризу; - пияцтво; - нелегальний ринок збуту порнографії, творів з культом насильства; - економічні протиріччя; - користь, жорстокість, безвідповідальність та ігнорування кримінально-правовими заборонами, ін. [1, с. 173-185];

2) особливі детермінанти злочинності, що пов'язані з діяльністю державних службовців, працівників правоохоронних органів включаючи персонал виправних колоній, і суддів.

До таких, зокрема О.А. Мартиненко відніс наступні: економічні, соціальні, ідеологічні, соціально-психологічні, політично-оціночні, організаційно-управлінські та правові фактори [6, с. 229-342].

Саме ці дві групи детермінант і обумовлюють вчинення злочинів і правопорушень персоналом виправних колоній.

Список використаних джерел:

1. Криминологія: Учебник/ Науч. редакторы Н.Ф. Кузнецова, В.В. Лунсєв. – М.: Волтерс Клувер, 2005. – 640 с.
2. Бойко А.М. Детермінація економічної злочинності в Україні в умовах переходу до ринкової економіки (теоретико-криминологічне дослідження): монографія / А.М. Бойко. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. – 280 с.
3. Красникова Е.В. Економіка перехідного періода [учеб. пособие] / Красникова Е.В. - [2-е изд., испр. и доп.] – М.: Омега – Л, 2006. – 341 с.
4. Криминологія: навч. посіб. / О.М. Джуца, В.В. Василевич, Ю.Ф. Іванов та ін.; за заг. ред. О.М. Джуци. – К.: Прецедент, 2004. – 208 с.
5. Закалюк А.П. Курс сучасної української криминології: теорія і практика [у 3 кн.] / Закалюк А.П. – К.: Вид. д-м «Ін Юре», 2007. – Кн.1: Теоретичні засади та історія української криминологічної науки. – 424 с.
6. Мартиненко О. А. Детерминация и предупреждение преступности среди персонала органов внутренних дел Украины: Монография. – Х.: Изд-во ХНУВД, 2005. – 496 с.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПОНЯТТЯ І ВИЗНАЧЕННЯ ЛАТЕНТНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Олексієнко Вікторія Сергіївна, студент магістратури Національної академії прокуратури України

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ *Карпов Н.С.*

Існування значної кількості злочинів, що залишаються за межами офіційного статистичного обліку, є складною і гострою проблемою не тільки для України, а й для інших країн. Однак ця проблема до сьогодні нерозглянута до кінця.

Слово «латентний» походить від латинського «latens» і означає «прихований», «невидимий». [1] В юридичній літературі термін «латентний» вживається в словосполученнях «латентний злочин», «латентна злочинність».

Злочином відповідно до ст 7 КК визначається передбачене кримінальним законом суспільно небезпечне діяння (дія або бездіяльність), що полягає на суспільний лад України, його політичну і економічну системи, власність, особу, політичні, трудові, майнові та інші права і свободи громадян, а так само інші передбачене кримінальним законом суспільно небезпечне діяння, яке посягає на правопорядок.

У ст. 11 Кримінального кодексу України, прийнятого Верховною Радою України 5 квітня 2001 р., дається інше визначення злочину: «Злочином є передбачене цим Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія чи бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину». [2]

Необхідно розрізнити поняття злочину і злочинності. Під злочинністю прийнято розуміти відносно масове, історично мінливе, таке, що має певну територіальну і часову поширеність, явище, яке становить собою органічну, засновану на статистичних закономірностях сукупність антисуспільних діянь, заборонених кримінальним законом. [3]

Деякі науковці формулюють визначення латентної злочинності з позиції кримінології, криміналістики і кримінального процесу.

Латентна злочинність у криміналістичному розумінні – це сукупність не виявлених і не розкритих відповідними державними органами злочинів.

Латентну злочинність у процесуальному аспекті становить сукупність злочинів, вчинення яких не спричинило юридичних наслідків – порушення і вирішення справи в порядку кримінального судочинства.

З цього приводу слід підкреслити, що відокремлення криміналістичного і процесуального аспектів, позбавлено вагомих підстав, адже вони не відображають природу латентної злочинності. Перший з них слід розглядати як передумову латентності (злочин не виявлений, не розкритий); другий – як формальний результат латентності (вчинений злочин не спричинив юридичних наслідків). Причому той та інший застосовуються тільки до окремого структурного елемента злочинності – конкретного злочину і не характеризують злочинність у цілому як соціальне явище. [4]

У діяльності латентна злочинність – категорія суто кримінологічна. Вона охоплює певну частину злочинності – явища, яке належить до предмета кримінології і не входить в предмет криміналістики і кримінального процесу. Фахівці зазначених наук займаються вивченням власних, специфічних об'єктів пізнання, у зв'язку з чим ці науки і виділяються в самостійній галузі знань.

Що ж до кримінологічного аспекту розуміння явища, що розглядається, то треба вказати на наявність багатьох точок зору з цього приводу. Багато авторів однією з історичних ознак поняття латентної злочинності в кримінологічному розумінні називають «невідомість» про вчинений злочин, тобто «непоінформованість» про факт його вчинення. В результаті цього злочин стає прихованим, неясним. На їх думку, названа ознака латентної злочинності є єдиною. Вони вважають, що найбільш правильно уявленням про латентну злочинність буде розуміння її як сукупності злочинів, що залишилися невідомими правоохоронним органам.

Тлумачення цієї ознаки породжує питання про межі періоду латентності злочинів, тобто який час злочин слід вважати латентним. На існування такої проблеми вказував Л.В. Кондратюк. Він вважає, що необхідно встановити тимчасові межі латентної злочинності. Без цього, на думку автора, не зрозуміло, чи буде латентний злочин латентним завжди або тут є якісь-то межі. Ним висунуто пропозицію, відповідно до якої латентний злочин вважається таким доти, доки конкретне суспільно небезпечне діяння відповідно до кримінального закону визначається злочином, а особа, що його вчинила, може бути притягнена до відповідальності. Таким чином, строки латентності прирівнюються до строків давності притягнення до кримінальної відповідальності, встановлених кримінальним законом. Після закінчення цих строків діяння, з точки зору автора, втрачає суспільний резонанс, про що свідчить той факт, що особа відмовилася від злочинної поведінки і кримінального способу життя. У таких випадках покарання набуває рис відплати і втрачає будь-який практичний сенс. [5]

З огляду на наведені обставини під латентною злочинністю Л.В. Кондратюк розуміє «... ту частину загальної злочинності, що являє собою кумулятивний масив у межах дії строків давності». [6]

Разом з тим з позиції загальної теорії кримінології становлять інтерес усі злочини, без обмеження за ознакою часу. Виявлення, вивчення і порівняння станів злочинності різних періодів дозволяє одержати більш глибокі і достовірні дані щодо неї. [7]

До речі, відповідно до п. 8 Інструкції про порядок заповнення та подання документів первинного обліку злочинів, осіб, що їх вчинили, руху кримінальних справ і протоколів про злочини [8] при оформленні статистичної картки на виявлений злочин за формою №1 реєстрації підлягає будь-який злочин, що став відомим прокурору, слідчому або працівнику дізнання, незалежно від того, коли цей злочин мав місце і встановлені чи не встановлені особи, що його вчинили. Другою істотною ознакою є – «неврахованість» вчиненого злочину в статистичній звітності. Власне, така точка зору висловлювалася багатьма дослідниками латентної злочинності. Її підтримують С.Е. Мерзляков, О.Б. Сахаров, які зазначають: «... основними ознаками латентної злочинності слід вважати дві обставини – прихованість (незаявленість) злочинів від органів, що здійснюють боротьбу зі злочинністю, і неврахованість злочинів у кримінальній статистиці». [9]

Таким чином, поняття латентної злочинності включає й ознаку неврахованості злочинів у офіційній кримінально-правовій статистиці.

Оскільки статистика є важливим методом пізнання масових явищ і процесів, зупинимося на її значенні у вивченні латентної злочинності. Стаття 12 Закону України «Про державну статистику» встановлює, що одним з головних завдань державної статистики є: збирання, опрацювання, аналіз, поширення, збереження, захист та використання статистичної інформації щодо масових економічних, соціальних, демографічних, екологічних явищ і процесів, які відбуваються в Україні та її регіонах. [10]

Підсумовуючи наведене вище, проаналізувавши різні точки зору щодо поняття латентної злочинності, можна дати таке визначення латентна злочинність – це сукупність фактично вчинених, однак не виявлених або таких, що внаслідок інших певних обставин не стали відомими правоохоронним і судовим органам, злочинів, відомості про які у зв'язку з цим не знаходять відображення в офіційній кримінально-правовій статистичній звітності.

Список використаних джерел:

1. Словник іншомовних слів. – Київ, 1998. – С. 385
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. вступив в силу 1 вересня 2001 року. – Київ, Левада, 2004.
3. Туркевич І.К. Злочинність: Навч. посібник. – Київ: Інститут адвокатури при Київському університеті ім. Т. Шевченка, 1999. – С. 19.
4. Данышин И.Н. Преступность: понятие, общая характеристика, причины и условия. Учеб. Пособие. – К.: УМК ВО, 1998. – С. 26.
5. Кондратюк Л.В. кумулятивной латентности и методике определения ее размеров // Латентная преступность: познание, политика, стратегия: Сб. матер. междунар. Семинара. – М.: ВНИИ МВД России, 1993. – С. 241.
6. Кондратюк Л.В. кумулятивной латентности и методике определения ее размеров. С. 241.
7. Правова статистика: Курс лекцій / О.М. Джуца, Ю.В. Александров, В.В. Василевич / За ред. О.М. Джуца. – К.: НАВСУ, 2000. – С. 7-24.
8. Інструкція про порядок заповнення та подання документів первинного обліку злочинів, осіб, що їх вчинили, руху кримінальних справ і протоколів про злочини: Затв. Наказом генерального прокурора України та Міністра внутрішніх справ України від 21 грудня 1995 р № 22/835//. – К.: РВВ МВС України, ТОВ АНТЕКС, 2000. – С. 98-138.
9. Мерзляков С.Э., Сахаров А.Б. Латентная преступность и методика ее исследования: - М.: МВШМ МВД РФ, 1992. – С. 5.
10. «Про внесення змін до Закону України «Про державну статистику»: Закон України від 13.07.2000 р. №1922-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. - № 43. – Ст. 362.

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИ КІБЕРЗЛОЧИНЦЯ

Никифорчук Вадим Дмитрович, слухач магістратури Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ *Лизогубенко Є.В.*

Комп'ютерна злочинність характеризується високою латентністю. Тому офіційна статистика, на жаль, поки ще не дає можливості отримати